GAZETA KRAKOWSKA

Nro. 95.

W NIEDZIELĘ DNIA 27. LISTOPADA 1803.

Z Wiednia d. 19. Liſtopada.

J. C. K. M. raczył wewnętrznego i wyższey Auſtryi appellacyynego radcę Szczęsnego Antoniego kawalera Rzeszy Longo, czyli de Lang Liebenſtein, przez nayłaskawszy wzgląd na iego 40 letnie zasługi tak w wydziale sądownictwa, iako też politycznym, tudzież iako pierwszego maiora tyrolskich ſtrzelcow, do godności barona z całem iego potomſtwem wynieść.

Arcy Xiężna Amalia, wdowa po Xciu Parmeńskim przybyła d. 10 t. m. po południu do Teplic, a d. 11 po wysłuchaniu mszy S. w kościele parafialnym udała ſię wdalszą podroż do Drezna.

Z Pragi donoszą pod d. 14 t. m., że J. C. K. M. obdarzywszy ieszcze w roku 1800 dozorcę płocienney kraiowey rękodzielni w dobrach hrabiego Harracha Starkenbach, Marcina Kaisera, złotem medalem za iego poprawienie teyże rękodzielni. Aże on zachęcony tym J. C. K. M. darem, nie tylko ſtarał ſię poprawic pielęgnowanie i wyprawę lnu, tak dalece, że podane J. C. K Mci proby płotna nie uszły w piękności i dobroci nayprzednieyszego hollenderskiego płótna, raczył go więc ieszcze wielkim medalem złotym z takimże łańcuszkiem udarować, rzemieślnikow zaś i ślifierza szklaney rękodzielni w tychże dobrach pod iego dozorem będącey srebrnemi medalami, a 3 prędziarzom i 4 tkaczom płocienney rękodzielni każdemu po 50 ryńskich dla zachęcenia ich do dalszey pracy wyliczyc rozkazał.

Z Brynu d. 18. Liſtopada.

Liſt z Konſtantynopola pod d. 15 Października donosi nam przyczyny, dla których Porta nakazała kapitanowi baszy zwrocić całą uwagę na Moreę i brzegi iey w ſtanie obrony poſtawic, iako to: 1) Ze Mainoci (mieszkańcy Morei, a dawni Lacedemończykowie) niechętne maią przeciw Porcie zamysły; 2) Ze d. 18 Maia wyładowano cały okręt potrzeb woiennych na tamteysze brzegi, i te we wsi Malatra, nie daleko Maina ukryto, i doniesienie o tem potwierdziło ſię zupełnie przez wysłanggo tam od kapitana baszy kapitana Georgi i wielu innych ludzi, którzy na rozkaz iego tę wieś zburzyli; 3) nakoniec, że z wielu mieysc nadeszła do Konſtantynopola wiadomość, iż Mainoci nie tylko w kraiu ale i zagranicą niebezpieczne porozumienie utrzymuią.

Z tych tedy powodow była Porta przymuszona, nietylko powyższe wydać rozkazy kapitanowi baszy, ale nadto posłać mu 12 ſtatkow z ammunicyą i potrzebami woiennemi.

Z resztą rossyyski poseł przy Porcie, Xżę Italiński, oświadczył z strony dworu swego nayspokoynieysze uczucia względem Porty, tak, iż zewnątrz nie ma się przyczyny niczego obawiac, zwłaszcza gdy nayściśleyszą przedsięwzięła zachowac neutralnośc względem woiuiących mocarstw Anglii i Francyi.

Godna iednak zastanowienia rzecz, że w tymże czasie donoszą nam od Dunaiu, że tam ieden drugiemu w zaufaniu do ucha szepce, iż Pasman Oglu zamyśla o iakimsiś wielkim czynie i w tym celu porozumiał się z ulubionym powszechnie Ismaelem beiem w Seres w Grecyi. — Wszystko, co z tych doniesień wnieśc możemy iest, że w wielu okolicach państwa Ottomańskiego wielkie zachodzą rozruchy, które nie mało troskow kosztuią Dywanu, i przymuszaią go do utrzymywania pokoiu zewnątrz.

Z Londynu od d. 25 *Paź. do* 4 *Listop.*

Uzbraiania i przygotowania do obrony na brzegach i Tamizie przeciw zagrożonemu wylądowaniu Francuzow, robienie nowych sztandarow angielskich, z którenıi w przypadku wylądowania sam Król stanie na czele armii, i ciągle bezskuteczne strzelanie z armat pod francuzkiemi brzegami przeciw przepływaiącym z iednego do drugiego portu francuzkim armatnem szalupom, są całą nowością tuteyszych pism.

D. 26 i 28 Października ćwiczył Krol wszystkie tuteysze korpusa ochotnikow na Hydeparku; d. 26 wschodniey, a d. 28 zachodniey części miasta. W obu dniach odbywał Król przeszło z 27,000 ochotnikow obroty, złożonych z kupcow, artystow, rzemieślnikow i rożnego stanu ludzi. Całkowita liczba londyńskich ochotnikow składa się z 35,000 ludzi, a okolic Londynu z 11,000. Względem ćwiczenia na d. 28 odbytego, mowi iedno tuteysze pismo: " Liczba ćwiczących się ochotnikow wynosiła około 14,500 ludzi, ponieważ niektóre magistratowe osoby, sędziowie i inne osoby dla swych obowiązkow urzędowych nie mogły bydź przytomne. Piękny był widok widzieć tyle obywateli i maiętnych osob opuszczaiących z ochoty domowe interessa, dla poświęcenia się przykremu żołnierskiemu życiu na obronę oyczyzny. Ponieważ zakazano, ażeby nikt ani w powozach, ani konno tam nie przyieżdżał procz krolewskiey familii, ministrow, francuzkich Xiążąt, lorda prezydenta &c. mogli się zatem widzowie bez niebezpieczeństwa ćwiczeniu przypatrywać, i twierdzą, że ich było do 200,000. Król wydawał sie iako oyciec pomiędzy swemi dziećmi, dobrze wyglądał i był nadzwyczay wesoły. Miał na sobie mundur feldmarszałkowski. Krolowa przybyła z Krolewnami na faetonie i prawie cały czas bawiła. Elfi Bey był z całem swoim ekwipażem w środek parku wpuszczony. Xiążę Wallis nie był przytomny, ponieważ właśnie znaydował się przy swoim regimencie w Brighton, inni zaś wszyscy Krolewiczowie ieździli za J. K. Mcią w mundurach. Do nich przyłączyli się francuzcy Xiążęta hrabia Artezyi, Xiążę Kondeusz, Xiążę Bourbon i Xiążę Berri. Za temi następowały rożne osoby wyższey ślachty z ozdobami woyskowemi, w liczbie których znaydowali się jenerałowie Dumourier i Pichegru; pierwszy w niebieskim fraku z złotemi naramnikami, a drugi w zielonym mundurze. P. Sheridan był od iednego jenerała Królowi przedstawiony, z którym chwilę rozmawiał. Pogoda była piękna, lubo mgła z początku ćmiła widok. Pichegru i Dumourier dziwili się zwrotności woyskowey ochotnikow, i powiedzieli, iak niektóre pisma zapewniaią, że wyrownaią każdey europeyskiey armii. Król iechał w

wzdłuż frontu. Cały korpus, nad którym poruszał się las białych kit, robił bronią na dany znak armaty, potem dał 3 razy ognia, nakoniec przeciągnął przy okrzykach ludu około Króla. „

Następuiący okolnik hiszpańskiego jeneralnego konsula Miguel de Larrea, do hiszpańskich podkonsulow w Anglii, okazuie, iż dotąd prożna była obawa zerwania pokoiu miemiędzy Angliią i Hiszpaniią: — " Dla wyiaśnienia wszystkich niepomyślnych wieści, które od kilku dni londyńskie pisma względem włożonego embargo na hiszpańskie i portugalskie okręty, rozgłosiły, donoszę WPanu teraz: że hiszpański poseł podał z tego powodu londyńskiemu dworowi notę, i wczoray otrzymał od lorda Hawkesburego odpowiedź, iż żadne embargo nie iest nakazane, i że wydany rozkaz stanowi tylko, aby angielskie okręty nie odpływały bez konwoiu do hiszpańskich i portugalskich portow, ponieważ francuzcy korsarze pod temi brzegami bardzo wiele poczynili zdobyczy. Oznaymisz to WPan dla obalenia tak grubego fałszu przez publiczne pisma rozgłoszonego. „

Ostrożność względem cudzoziemcow bardziey ieszcze teraz obostrzono: Krolewska odezwa nakazuie, aby wszyscy cudzoziemcy znayduiący się w Londynie i w innych okolicach Anglii zapisali się w przeciągu 10 do 18 dni w magistratach mieyscowych. Przybywaiący zaś cudzoziemcy muszą się natychmiast zapisac kazac, a dla otrzymania pozwolenia bawienia się, muszą podac dokładne powody, wskazac znaiome im osoby w Anglii &c. Te ich oświadczenia będą przesłane wewnętrznemu sekretarzowi stanu, poczem dopiero wydane im będzie krolewskie pozwolenie bawienia się. Cudzoziemiec odmieniaiący mieysce swego mieszkania, musi zaraz donieść o tem zwierzchności mieyscowey. Posłowie tylko, ich służący i osoby niemaiące lat 14 są od tego rozrządzenia wyiętemi.

Oprocz znakow posterunkowych nakazanych wystawić wzdłuż brzegow irlandzkich, kazano ieszcze uzbroić wiele małych statkow, które oddane będą pod dowodztwo, krążącego ustawnie pod brzegami północnemi Irlandyi, admirała Gardnera. Dla tem większego atoli bezpieczeństwa Irlandyi wysyłaią tam wiele liniowych regimentow.

Na żywność dla kanałowey flotty na rok przyszły, czynią nowe kontrakty.

W Jersey spodziewaią się niebawnie napadu nieprzyiacielskiego. Flotyla w St. Malo i Kankal znayduie się w zupełney gotowości: artylerya i żywność leżą iuż na brzegach do włożenia na okręty przygotowane. Mieszkańcy iednak Jersey pełni są męztwa; sami zrobili iednę redutę i wiele okopow.

P. Pitt bardzo się trudni uzbroieniem brzegow: 3 mile za Walmar Castle, porobił takie fortyfikacye, iż 100 ludzi może się w nich oprzeć naywiększey potędze.

Nasza jamayska flotta aż do 3 okrętow, którychi ieszcze brakuie, szczęśliwie do portow naszych zawinęła.

Na usilne żądanie hamburskiego deputowanego pozwolono 3000 łasztow wywieść do Hamburga węgli kamiennych, i tyleż drugie do posiadłości duńskich nad Elbę.

W zachodnich Indyach nic dotąd ważnego nie zaszło: Martynika zostaie ieszcze w ręku francuzkich, lecz od naszych okrętow ściśło iest blokowana. Toż samo dzieie się z Gwadelupą. — Jenerał Rochambeau postanowił bronić do ostatniego St. Domingo, i dla tego z naszey strony nie chcą się wdawać z tamteyszemi osadnikami, ani do żadnego mieysca woyska posełać. — Siła woyskowa w naszey osadzie nad odnogą Hondouras składa się teraz z 2000 tamteyszey milicyi i 2000 zbroy-

)a(

nych niewolnikow, ogółem z 5000 ludzi, w liczbie których znayduie się 50 artylerystow i 750 piechoty. Utrzymuią, że tamteyszy nasz rządca Barrow, był powtornie od Hiszpanow do ustąpienia wzywany, lecz mężnie zawsze odmawia. — Do wyspy S. Łucyi przybyły 3 francuzkie okręty znaczney wartości, nie wiedząc, że ta wyspa iuz się w ręku naszych znayduie; ieden wiosł 419 niewolnikow z Afryki.

Na przylądku Dobrey nadziei znowu się hollenderskie woysko oburzyło; wielu żołnierzy uchodzi do Króla Kafryyskiego, który ich w służbę przyymuie. Tamteyszy rządca żądał pomocy od Francuzow na wyspie francuzkiey, lecz i tam ma bydź zaburzenie.

Na posąg P. Pitta zebrano iuż wschodnich Indyach 1183 f. szt.

Codziennie oczekuiemy wiadomości o attaku Demerary przez jenerała Grenfielda, który tam d. 31 Sierpnia z Barbadeos popłynął; lecz rządca hollenderski postanowił bronić do ostatniego tey osady.

Rząd angielski każe na Ceylanie wszędzie robić drogi do królestwa Kandyi, dla ciągnienia z tego królestwa handlowych użytkow.

Tuteysze pisma oznaymuią co następuie o przygotowaniach nieprzyiacielskich do wtargnienia do naszego kraiu: Liczba zgromadzonych w Boulogne armatnych łodzi wynosi 140 do 150, a 20 znayduie się ieszcze w Kale, które za pierwszą podaną porą maią się zniemi złączyć. W Dunkierce znayduią się 2 pływaiące batterye, z których każda ma 26 trzydzieści sześć funtowych armat i 40 wioseł. Całkowita liczba znayduiących się w francuzkich portach gotowych armatnych łodzi wynosi do 600. W Breście znayduie się 200 przewozowych statkow, które zapewne przeznaczone są do przewiezienia woyska do Irlandyi. W Texlu, Rotterdamie i Helwetsluis iest 17 do 18 liniiowych okrętow

Żołciowa gorączka rozszerzyła się nieszczęściem daley w Ameryce; w Filadelfii, Bostonie i Nowym iorku ustanowiono kommissye zdrowia; wszędzie wiele umiera ludzi.

Z Paryża d. 8. Listopada.

Pierwszy konsul przybył, iak słychać, d. 4 do Boulogne, i zaledwo co do miasta wiechał zobaczył wchodzącą do portu flotylę z 30 armatnych łodzi, pomimo bezużytecznego attaku 12 do 15 angielskich woiennych okrętow. Pierwszy konsul oświadczył szczegolnieysze swoie ukontentowanie z stanu narodowey flotyli i woyska. Pani Bonapartowa odprowadziła swego męża aż do St. Denis. Podroż iego trwać będzie 10 do 12 dni, wyiazd zaś tak niespodziewany był, że żaden minister o nim nie wiedział.

W czasie niebytności ministra marynarki, który z pierwszym konsulem nad brzegi wyiechał, zawiaduie radca stanu Fleurieu wydziałem marynarki. Jenerał Marmont także pierwszemu konsulowi towarzyszy. Minister woyny Berthier wyiedzie znowu nad brzegi.

Niedawno przyszedł nieznaiomy do kassiera senatu i żądał penssyi za ostatni miesiąc senatorow Bougainville i Bartelemiego. Oddał mu kwity tak dobrze naśladowaney ich ręki, że iuż zapoźno odkryto oszukaństwo

Francuzka fregata Perseverant zabrała po połtrzeciey godzinney walce angielski okręt z Glasgowa o 14 armatach i do Charlestowne wraz z innym angielskim okrętem przyprowadziła.

W nocy d. 10 Października niedaleko Ostendy rozbił się duński okręt Marya. Francuzcy maytkowie wyratowali z niego 5 ludzi, za co otrzymali pochwałę i nadgrodę od ministra marynarki.

Z Diżonu donoszą, iż wszyſtkie tamteysze fabryki dla sucha ſtanęły.

Pisma nasze mieszczą wiadomość z Cap françois na St. Domingo do d. 31 Lipca. —— Jenerał Clauzel wyparł Murzynow pod wodzem Renain z rowniny Kapu. Nasze woyska przymuszone były dla niedoſtatku żywności opuścić mieysce Joonet; Murzyni osadzili go natychmiaſt; lecz w krotce odzyskał go szef brygady Berger i wszyſtkich Murzynow w pień wyciął, zdobywszy wiele karabinow i prochu. Sam Berger cięty był w tey okazyi pałaszem. Woyska na St. Domingo tylko co 4 dni doſtaią cokolwiek wina. Jenerał Rochambeau zaręcza utrzymać tę ważną osadę dla Francyi.

Za 8 dni oczekuią gońca z Petersburga, którego depesze roztrzygną niepewność względem dalszego przeznaczenia tuteyszego rossyyskiego posła.

Kommiſſarz batawskiey marynarki Verheul ieſt mianowany adiutantem Igo konsula i otrzymał 1000 luidorow na oporządzenie ſię.

Dywizya flotyli z Kale przybyła także pomimo ſtrzelania Anglikow, do Boulogne. Cała tedy flotyla w Boulogne rozłożona ieſt na przedporciu i blisko na pół mili ſię rozciąga.

Obywatel Arnauld członek trybunatu wydał świeżo dzieło pod tytułem: *Wypadki woien, negocyacyy, i przymierzow, które poprzedziły i naſtąpiły po koalicyi przeciw Francyi*, maiące służyć za dodatek do *Prawa Powszechnego Europy przez Mablego.*

Prawo Powszechne Europy wydane przez Xdza Mablego, które po wiele razy przedrukowanym było znayduie ſię we wszyſtkich bibliotekach ludzi rządowych, rownie iak i w bibliotekach ludzi uczonych zatrudniaiących ſię literaturą polityczną, lecz ten *doręcznik polityków* niedochodząc tylko do roku 1763 wyciągał człowieka, któryby go daley ciągnął. Ob. Arnauld znany iuż z dzieł nader szanownych: *Rownowaga handlu i syſtema morskie Europeyczykow w wieku 18* daie dalszy ciąg dzieła Xiedza Mablego w dziele; *Wypadki woien, negocyacyy i przymierzow, które poprzedziły i naſtąpiły po koalicyi przeciw Francyi*: " Od czasu powszechnego pokoiu zawartego w roku 1763 mowi obywatel Arnauld na którym ſtanął Mabli aż do roku 1802 w przeciągu prawie 40 letniego ileż znakomitych zdarzeń i wypadkow zadziwiły Europę! Zniknęły króleſtwa, powſtały Rzplte, familie wygasły. " To wyrażenie przywodzi w krotkich słowach iaki interes wyſtawiły zdarzenia Europy w czaſie przeciągu czasu który upłynął od roku 1763 aż do roku ninieyszego. W rzeczy samey bowiem *wypadki woien*, *negocyacyy i przymierzow*, o których mowa zbliżaią ſię przez zgłębione wyszukiwania iakie czyni obywatel Arnauld względem ich początku, przyczyn i skutkow usprawiedliwionych urzędowemi pismami, do zasad *prawa powszechnego*, które Mabli wyłuszczył w swoim dziele dla epok poprzedzaiących rok 1763. Pierwsza przeto Xiażka tego dzieła rozpoczyna ſię od tego roku, wykłada wszyſtkie głownieysze części intereſſow Europy zacząwszy od pokoiu Paryzkiego i Hubertburgskiego, aż do przymierzow w Pawii i Pilnitz zawartych w roku 1791. Autor w oddzielnych rozdziałach mowi, 1*od* O intereſſach mocarſtw lądowych; 2*re* O ich intereſſach morskich i osadowych; 3*cie* O zbroyney morskiey neutralności; 4*te* o początku pierwszey koalicyi przeciw Francyi; 5*te* o powodach i pozorach skłaniaiących mocarſtwa lądowe do koalicyi; 6*te* o powodach i pozorach, które połączyły z Anglią mocarſtwa morskie; 7*me* o okolicznościach chwale-

bnego oporu narodow, które neutralnemi pozostały; 8sme nakoniec o położeniu każdego oddzielnie mocarstwa Europy w koalicyi. Wszędzie widzieć można Angliią usiłniącą przywiązać do siebie mocarstwa lądowe i morskie przez płacone im subsidia, i grożącą zemstę narodom neutralnym, które nie oświadczaią się iawnie za nieprzyiacioł Francyi; lecz dziwić się potrzeba, rozumnemu, mężnemu i stałemu oporowi Danii i Szwecyi, których gabinety były na ow czas kierowane wpływem sławnego hrabiego Bernstoffa pierwszego ministra Danii. *Zasady neutralności* tak ciemne od przymierza Westfalskiego iak i dawniey były, a nawet aż do czasu związku morskiego w roku 1780, wyłuszczaią się pod względami nader nadzwyczaynemi w woynie rewolucyi francuzkiey, w epoce w którey Angliia zabraniała banderom neutralnym przewozic żywności do Francyi. *O prawie morskim* Mabli mowił tylko do roku 1740, a z tego powodu użytecznieyszym ieszcze się staie dodatek wiadomości względem tego przedmiotu zawieraiący się w dziele ob. Arnauld. — Na wzor Mablego i dzieiopisa negocyacyow i przymierzow Westfalskich (Xdza Bougeant) a nawet Tocego względem pokoiu Utrechtskiego, z których tak ieden iak i drudzy obok głownieyszych wypadkow woyny kładli okoliczności polityczne które rozrzarzyły pochodnią woyny lub one zagasiły, obywatel Arnauld wystawia w drugiey Xiędze swoiego dzieła, obraz znakomitszych zwycięstw odniesionych od Francuzow. — W ostatnim dziele wystawia autor zakończenie i wypadki całego dzieła co do Francyi i Anglii i dowodzi przez zasady nawet prawa narodow, podług nayzdrowszey nauki Grocyusza Puffendorffa, Wolffa, a nadewszystko Wattela i Mablego, że potomność nigdy nie będzie mogła zarzucać Francyi, aby ta dała iakowy rzetelny powod do woyny, którą rewolucya przymusiła ią toczyć.

Z Hagi d. 12. Listopada.

Niektóre doniesienia z Paryża mowią ieszcze o pokoiu; lecz nie wierzemy temu, lubo wiemy, iż oprocz batawskiego ambassadora, poseł amerykański mocno zatem ważnym interessem chodzi.

W Flesindze nakazano, ażeby przed wschodem ani po zachodzie słońca żadne okręty wzdłuż grobli lub wysepu wyspy Walchern nie przechodziły, bo inaczey ognia do nich będą dawać. — Dunkierski korsarz Fortuné wszedł do Flesingi, będąc od angielskiey fregaty długo ścigany; nie poważył się iednak zbliżyć do batteryy, które gotowe iuż były ognistemi kulami ią przywitac.

W Rotterdamie znayduie się 50 płaskich statkow w 14 tygodniach do wyyścia pod żagle wygotowanych, a ieszcze tam 9 trzech armatne statki buduią.

Z Genui d. 25. Października.

Wczoray w wieczor wyiechał w powrocie nadzwyczayny goniec, który ostatniego tygodnia przybył tu był z Paryża z depeszami do naszego rządu.

Baron Guisti minister pełnomocny J. C. K. M. przybył do naszego miasta. Od roku 1741 dwor Cesarski nieutrzymywał agenta swego w tey dostoyności przy naszym rządzie.

Jedna z naszych gazet przywodzi dwa listy doktora Valli, który z rownym męztwem iak i miłością ludzkości czynił w Konstantynopolu na własney swoiey osobie doświadczenia względem morowego powietrza. Listy te pisane były z Peru pod d. 10 Września do dwoch iego przyiacioł w Mantui Ob. Prandi i Solferini. Oto iest list pierwszy:

" Już iest dzisiay dzień 40 iak na morowe powietrze choruię. Dotąd zostaie w łożku,

ponieważ choroba zostawiła mi głęboką ranę w nodze lewey. Niewiem czyli odzyskam władzę w tey nodze. Nudzę się oczekuiąc pewności czyli na nię wyzdrowieię, lecz nigdy żałować nie będę godziny, w którey z zapałem ułożyłem proiekt położenia wędzidła gwałtowności i okropności tey choroby nayswiększey i naystraśliwszey ze wszystkich. Kontent iestem, że znayduie się w kraiu morowego powietrza, i iedyną iest rzeczą co mi przykrość sprawia, że w tym momencie zabroniono mi zbliżać się do chorych. Jeżeli moie uzdrowienie opoźni się, potrafię temu zaradzić. Można także leczyć i z drewnianą nogą. Nogę lewą iuż mam paralizem zarażoną. Kochay mnie. Podp. *Valli.*

P. S. powiesz moim przyiaciołom, że żyię i że moie serce często ich sobie przypomina.

Z Medyolanu d. 31. *Października.*

Dnia wczorayszego rząd kazał ogłosić pierwszą ustawę przyiętą od ciała prawodawczego, w czasie ninieyszych iego posiedzeń. Ustawa ta ściąga się do urządzenia kollegiow wybiorczych i cenzury, tudziesz do sposobu w iakim zaskarżenia powinny być podawane. Dzisiay ogłoszono inną ustawę nakazuiącą zaprowadzic iednostayność wag i miar we wszystkich kraiach Rzpltey.

Różne oddziały woyska, które udadź się maią do Francyi pod rozkazami jenerała Pino, ruszą stąd iak mniemamy, około dnia 6 nadchodzącego miesiąca.

Rząd nasz szefa batalionu Dembowskiego, który aż dotąd był adiutantem jenerała Dombrowskiego adiutantem kommenderuiącym mianował.

Z Gettingi d. 2. *Listopada.*

Xżę następca Bawarsko Palatyński przybył do naszego miasta. Nasza wszechnica znayduie się zawsze w stanie nader kwitnącym. Liczba uczniow w kilku tygodniach powększyła się 150 osobami pomiędzy któremi znayduie się wiele młodych ludzi naypierwszych familiy w Niemczech. Chociaż leżemy w pośrod kraiu zaiętego od woyska obcego nie mamy iednak, ani iednego żołnierza z woyska obcego, dzięki zasadom wolności rządu francuzkiego i wspaniałey opiece, którey naukom lubi udzielać, cieszemy się naywiększą spokoynością i nayiepszym porządkiem.

Podług listow z Hanoweru, rozeszła się pogłoska, że głowna kwatera armii francuzkiey w krotce może do Lunenburga przeniesioną będzie.

Minister stanu Hanowerski baron Lenthe, który pospolicie bawi w Londynie przy osobie Króla Jmć w tych czasach bawił przez czas nieiaki w Schwerinie, skąd teraz do Londynu odiechał.

Z Auszpurgą d. 4. *Listopada.*

Wczoray goniec gabinetowy Cesarski przeieżdżał przez nasze miasto; iechał on z Paryża do Wiednia.

Listy z Wenecyi i Tryestu donoszą, że różne statki przybyłe z Lewantu do tych portow zapewniaią, że dywizya flotty angielskiey na morzu środziemnym, w Alexandryi w Egipcie za zezwoleniem Beiow wylądowała kilka tysięcy woyska dla zaięcia tego miasta List z Tryestu dodaie, że w takowych okolicznościach Francuzi będący w południowych Włoszech niezostaną podług wszelkiego podobieństwa spokoynemi przypatrywaczami, lecz zechcą wykonać pewny plan do którego iuż wszystko przygotowano i urządzono.

Z Ratysbony d. 7. *Listopada.*

Seym Rzeszy rozpoczął na dniu dzisieyszym ciąg swoich posiedzeń. Wiadomo, że na pierwszym posiedzeniu miał bydź otworzony protokuł względem wyroku cesarskie-

tyczącego ſię głosow męzkich; lecz gdy kommiſſarz cesarski baron Hugel znayduiący ſię dotąd w Wiedniu pisał do miniſtra dyrektoryalnego, wzywaiąc go aby odłożenie naradzenia względem tego przedmiotu do dnia 14go wniosł, na który dzień spodziewa ſię przybydź do Ratyzbony, nie masz wątpliwości aby na wniosek takowy, seym nie miał ſię zgodzić.

Liczba inſtrukcyy zgodnych z inſtrukcyami iakie miniſter brandeburski odebrał od swoiego dworu względem powyżey przytoczonego wyroku cesarskiego ieszcze ſię w dniach tych pomnożyła. Przytaczaią pomiędzy innemi miniſtrow Xcia Saxe Gotha i Elektora Jmć Arcykanclerza, którzy podobneż inſtrukcye mieli odebrać. Stosownie do tego, nic nie masz pewnieyszego nad to, że większość głosow będzie zgodna z głosem dworu berlińskiego.

Zachodzi ieszcze iedna wątpliwość, tycząca ſię naradzenia nad powyżey przytoczonym wyrokiem cesarskim, która dotąd nie ieſt ułatwioną, wątpliwością tą ieſt, czyli kollegium miaſt będzie przypuszczonym do tego naradzenia. Na dziſieyszey seſſyi ułatwieniem iey seym ma ſię zatrudnić.

D. 4 b. m. baron de Fahneberg miniſter elektoralny czeski podał dyktaturze notę, w którey żąda imieniem Xcia panuiącego Salm-Salm, (który polecił mu danie swego głosu na seymie) aby procz głosu męzkiego, który Xżę Jmć ma mieć w kollegium Xiążąt, a który przez konkluzum deputacyi Rzeszy przyznanym mu zoſtał, przyznanym mu był ieszcze głos drugi, któryby do państwa Anholt bezpośrednie przywiązanym zoſtał. — Tegoż dnia podany był dyktaturze memoryał od familii Waldburg, reskryptem cesarskim pod d. 21 Marca w liczbie Xżąt Rzeszy umieszczoney a drugi od linii młodszey Xiążąt Reuſs. W pierwszym żądany ieſt głos męzki dla domu Waldburg, w drugim rozciągnienie głosu męzkiego przyznanego linii ſtarszey domu Reuſs (Reuſs de Plauen Greiz) do wszyſtkich liniy tey familii.

Dowiaduiemy ſię z Salzburga, że Elektor Jmć w tych czasach wiele poczynił promocyy. P. Angiolini kawaler orderu S. Szczepana Kroleſtwa Etruskiego tąynym radcą; P. Hartmann sekretarz nadworny; P. Gong radca nadworny; P. Pichler radca izby, sekretarzami ſtanu mianowanemi zoſtali.

Dowiaduiemy ſię z Monachium, że miniſter roſſyyski przy tym dworze baron Buhler odebrał od Imperatora Jmć swoiego Pana order, Alexandra Newskiego dyamentami wysadzany.

Z Petersburga d. 28. Października.

Nowy miniſter sprawiedliwości, Xiążę Łopuchin, oznaymił w dziſieyszey gazecie, iż przesłane mu donieſienia o niektórych urzędnikach gubernii Mińskiey, iako od nikogo nie podpisane, będzie z naywyższego rozkazu iako paszkwil publicznie w Petersburgu spalone.

Teraz zatrudniaią ſię uſtanowieniem korpusow kadetow po guberniach, do czego wyznaczono kommiſſyą. W Petersburgu będzie założona środkowa szkoła, czyli rycerska akademiia, w którey młodzież ślachecka ukończywszy nauki w prowincyonalnych korpusach, oſtatecznie ſię uformuie na officyerow piechoty, iazdy i indzynieryi, i oraz nauczy ſię praktyczney taktyki w powyższych rodzaiach służby. Będzie to przedziwna szczepowa szkoła officyerow dla całey armii, i bezwątpienia naywiększem i naydoskonalszem urządzeniem w tey mierze.

DODATEK

DO № 95.

GAZETY KRAKOWSKIEY

W NIEDZIELĘ DNIA 27. LISTOPADA 1803.

Dalszy ciąg Statyſtyczny rzut oka na kray angielski.

Poźnieysze odkrycia i posiadłości Brytańczykow południowe, do których pierwszych liczy ſię bardzo wiele między wschodem Azyi i zachodem Ameryki na tamteyszym wielkim Oceanie z obu ſtron Rownika położonych, a w drugiey połowie wieku przeszłego przez Angielczykow, albo całkiem nowo odkrytych, albo przez nich tylko lepiey obserwowanych wielkich i małych wysp i gromad tychże; między oſtatniemi zaś aż do dnia dziſieyszego znayduie ſię tylko iedna część wschodniego pomorza nowey Hollandyi nazwaney Neu Südwalles, (18) tudzież wyspa Norfolks.

Oprocz tych dopiero wspomnionych kraiow Brytańskiego Państwa, Krół ziednoczonych kraiow wielkiey Brytanii i Irlandyi posiada ieszcze wcale oddzielnie i udzielne w Niemczech: kraie elektorſtwa Brunswicko Lüneburskiego w cyrkule Dólney i Gorney Saxonii, tudzież w cyrkule Weſtfalskim (19).

Wielkości Brytańskiego państwa dokładnie oznaczyć nie można; częścią że ieszcze dokładnych Mapp i wziętości iego odległeyszych kraiow wcale brakuie, a częścią, że nawet granice ich nie wszędzie są oznaczone; czego w kraiach wielkiey Brytanii wschodnio-indyyskich, zwłaszcza zaś afrykańskich i północno-amerykańskich wiele ieſt przykładow. Nawet o wielkości właściwey Brytanii czyli trzech złączonych królestw są znacznie różniące ſię podania; lubo obszerność ich razem do 6040 geogr: mil kwadratowych wynosząca ma bydź iuż dosyć dokładnie wyrachowaną. Angliia z Wallią ma zamykać 2916, Szkocya z swemi wyspami 1596, a Irlandya 1520 geogr. mil kwadratowych. Wszyſtkie brytańskie kraie odległeysze razem wzięte rozściągaią ſię na 96,300 geogr. mil kwadratowych przeszło. (20)

II. *Klima.* Bardzo odmienne położenie i

(18) Neu Südwalles *zamyka iuż trzy brytańskie osady Neu Albion w Sidney-Buch (Port-Jakson), Paramatta przy Roschill i osadę w hrabſtwie Cumberland.*

(19) *Składaią ſię teraz z Xięſtw Calenberg, Grubenhagen i Lüneburg; z Xięſtw udzielnych Bremen i Sachsen Lauenburg, tudzież z kraiu Hadler w dolney Saxonii cyrkule; z hrabſtwa Hohenſtein w górney Saxonii, i z Xięſtw Verden i Osnabrük (to oſtatnie od r. 1802); z hrabſtw Hoya, Diepholz, Spiegelberg, z części Sayn i z hrabſtwa Bentheim w cyrkule Weſtfalskim w zaſtawie poſiadanego.*

(20) *W samych Indyach wschodnich Brytańczykowie podług rachunku mappy Renella poſiadaią 14,951 jegr. m. □ kraiu; kraie amerykanskie mieszkalne na lądzie maią obszerności przynaymniey 74,700 jeogr. m. □. Zachodnio indyyskie może do 670 m. □ wynoszą; W Neu Süd Wallis obięli Brytańczykowie w poſſeſſyą i użytek dyſtrykt na 5800 m. □, a w Afryce są ich ſtanowiska prawie całkiem nieoznaczone, ale oraz mogące bydź zawsze rozprzeſtrzenione.*

morza wysokość względem kraiow brytańskiego państwa, sprawuią iuż wielką rozmaitość Klimatu w tych prowincyach, to ieſt rozmaitość temperatury powietrza, pory i opadania wód morskich, lecz poniekąd i inne okoliczności ſię łączą, które ieszcze daleko większą różność sprawuią. *Ogolnie* okolice właściwey Brytanii maią umiarkowaną temperaturę powietrza, iednak Wallia i Irlandya, a szczególniey północna Szkocya daleko mniey aniżeli inne części. W ſtolicy Anglii Londynie pod 51° 30' 45'' północney szerokości, a 17° 31' 36'' wschodniey długości od Ferro, i w wysokości morza 28 sążni ieſt obserwowany *średni ſtopień ciepła* † 7, 8. W Edinburgu w Szkocyi pod 55° 56' 22'' szerokości, a 14° 29' 30'' wschodniey długości ieſt tylko † 5, 9. W Dublinie ſtolicy Irlandyi pod 53° 21' 11'' północney szerokości, a 11° 21' 45'' wschodniey długości ieſt tenże sam ſtopień † 7, 1. W gorney Szkocyi zaś ieſt średni ſtopień ciepła daleko mnieyszy niż w Edinburgu, iuż w Invernefs ledwo o póltora ſtopnia szerokości bardziey ku północy leżącym ieſt tylko † 4. 5, a w nieiakiey odległości od morza, iako i daley ieszcze ku północy ieſt ieszcze mnieyszy, i rolnictwo prawie nigdzie ſie tu niechce udać dla długiey i burzliwey zimy, a dla krotkiego i zimnego lata; ieżeli zaś gdzie w ciasnych dolinach grunt uprawią, przecież im na ich własne potrzeby nie doſtarczy. Pora w tych prowincyach ieſt wszędzie wilgotnieysza, aniżeli w kraiach Europy bardziey na wschod leżących, iednak w czaſie znacznie wolney temperatury powietrza naybardziey ieſt wilgotna w Irlandyi, gdzie zwyczaynie tylko na wiosnę i ku końcowi Września kilka w roku ieſt dni od deszcza wolnych. Ale to dziwna ieſt rzecz: że tu zawsze tylko we dnie, a bardzo rzadko w nocy deszcz pada. W Anglii w prawdzie wycięcie lasow zmnieyszyło poniekąd deszcze i mgły, lecz dla bliskości morza atlantyckiego, wszelako utrzymuie ſię zawsze znaczna wilgoć, i częſte padaią deszcze. (21) Wallia przeciwnie mniey ieſt wilgotna, ale ma powietrze zimnieysze, a niżeli Angliia od oſtrych północnych wiatrow wysokiemi gorami szkockiemi zasłoniona. Roczne opadanie wod morskich wynosi w Londynie 17 Calów, w Edinburgu 19 Cal. w Dublinie zaś do 29 ½ Calów. (22)

Ogólnie w tych trzech króleſtwach ieſt *panuiący wiatr* zachodni, który też naywięcey przykłada ſię do wilgoci tuteyszego powietrza, co ſię szczególniey w Irlandyi zdarza (23). Ten wiatr unosząc z wielkiego atlantyckiego Oceanu pary ku wschodowi, ta wyspa ieſt naypierwszym kraiem na którey ſię dla rozmaitych okoliczności zatrzymuią, albo w krople ſię skupiaią i opadaia; lecz też same prawie uſtawiczne morskie wiatry łagodzą upały letnie, a zimno w zimie, i utrzymuią dosyć umiarkowaną powietrza temperaturę w wszyſtkich rowninach wysp brytańskich. Nie rzadko ſię też w tych kraiach zdarzaią burze, którym iednak bardziey Irlandya, aniżeli wielka Brytaniia podlega; te powszechnie w mieſiącach Liſtopadzie, Grudniu, Styczniu i Lutym panuią.

(Reszta potem.)

---

(21) *Zwłaszcza w hrabſtwach Lancaſter i Tork ieſt uſtawicznie gęſte powietrze, i nie widać tam nigdy wypogodzonego nieba. Toż samo ieſt także w okolicy Plimutu, chociaż reszta wyższey części hrabſtwa Devonshire, w którey Plymutu leży, ma daleko pogodnieysze powietrze; ale też oraz wyſtawione ieſt na zimnieysze wiatry połnocne i wschodnie, przed któremi miaſto i okolica w niey, zasłoniona ieſt górami. Około Cambrigde coroczne opadanie wód morskich wynosi do 47 calow.*

(22) *W niektórych hrabſtwach. p.p. w Tyrone, Fermanagh, i w Londondery wynosi nawet roczne wód morskich opadanie przeszło 36 calow; tu pada deszcz przez całą zimę i wiosnę wciąż, a nawet w lecie mało ieſt dni, w którychby deszcz nie padał, albo przynaymniey nie było pochmurno.*

(23) *Wiatr zachodni, południowo zachodni i północno zachodni zaczynaią tu zwyczaynie w Wrześniu w tymże porządku wiać, i trwaią wciąż przez całą zimę i wiosnę, czasem na wiosnę odmienia się suchy wiatr wschodni, południowo wschodni i północno wschodni, tudzież północny z północno zachodnim. W zimie daią się tez czuć wiatry południowe, ale nie częſto.*

DONIESIENIA.

Ninieyszym każdemu wiadomo ſię czyni, iż na piasku w ulicy S. Piotra pod Nrem. 26 sytuowany, a nowo z twardego i dobrego materyału wyſtawiony Dom, któren dobrze zaopatrzony, i w sobie pięć izb, iedną kuchnię, śpiżarnią i należycie wysklepioną piwnicę, oraz wielki ogrod, gdzie nad 500 sztuk dobrych owocowych drzew zasadzonych, zawiera; od właściciela bez żadney licytacyi sprzedanym będzie.

Przytym także przyłącza ſię do wiadomości, iż ten wolno dziedziczny grunt, żadnych innych czynszow i ciężarow, procz tylko zwyczaynego kominowego i woyskowego kwaterowego podatku na sobie ponoſic nie ma. — W Krakowie dnia 14 Liſtopada 1803.

Magiſtrat Miaſta Krolewskiego Stołecznego Krakowa ninieyszym obwieszczeniem wiadomo czyni, iż Kamienica pod Nr. 18 w mieście żydowskim ſtoiąca ryń. 1882 kr. 30 oszacowana po upłynionych już dwoch licytacyi terminach dla niedoſtatku kupienia chęć maiących na trzecim to ieſt dnia 22 Grudnia b. r. tu w Sądzie przedawaną będzie z tym warunkiem, iż kupiciel naydaley w sześciu niedzielach plan wyreperowania oneyże podług przepisow do przyzwoitego przeyrzenia podadź będzie winien.

Ktoby przeto miał ochotę oneyże nabycia, niechay ſię w oznaczonym czaſie i mieyscu znayduie. Wierzyciele zaś prawo zaſtawu nań maiący napominaią ſię, ażeby nieoczekuiąc osobnych w tey mierze powołań praw swoich pilnowali, inaczey ktoby ſię z swoiemi żądaniami podczas licytacyi nie zgłoſił, żadnego iuż więcey ani do kupiciela tey kamienicy, ani do samey kamienicy prawa mieć nie będzie, lecz swoiego zadosyć uczynienia z szacunkowey summy lub innego dłużnika maiątku poszukiwacby muſiał.

Dradcki.
Gollmayer.
Łodziński.

Z Rady Magiſtratu C. K. Miaſta Stołecznego Krakowa.
Dnia 28. *Października* 1803.
Kozłowski.

Magiſtrat Miaſta Krolewskiego Krakowa niniejszemi wiadomo czyni, iż po spełnionych dwoch terminach do licytacyi domu prawem pokonanego Michała Herszlowicza pod Nrem 187 na Kazimierzu ſtoiącego ryń. 75 kr. 45 oszacowanego wyznaczonych z nieſtawienia ſię chęć kupienia maiących, na żądanie prawem pokonywaiącego obrońcy maiątku zadłużonego Jankla Gomplowicza i Paysaka Jakubowicza tenże dom na trzecim terminie dnia 15 Grudnia r. b. o godzinie 3 po południu sprzedawany będzie.

Ochotę przeto kupienia maiący niechay ſię w wyznaczonym czaſie tu w sądzie znayduią. Wierzyciele zaś prawo zaſtawu nań maiący napominaią ſię, ażeby nieoczekuiąc osobnych w tey mierze powołań praw swoich pilnowali, inaczey ktoby swoich żądań w czaſie licytacyi nie zgłoſił, żadnego prawa więcey ani do kupiciela ani do tego samego domku mieć już nie będzie, ale swoiego zadosyć uczynienia z szacunkowey summy lub innego dłużnika swoiego maiątku poszukiwacby muſiał.

Drdacki.
Golmayer.
Łodzinski.

Z Rady Magiſtratu C. K. Stołecznego Miaſta Krakowa.
Dnia 21 Października 1803 roku.
Kozłowski.

C. K. sądy szlacheckie Krakowskie Galicyi zachodniey oznaymuią tym Edyktem Panu Antoniemu Minden: że Fiskus Krolewski imieniem naywyższego skarbu pod dniem 27 Września r. b. do Nru 12,717 u Sądow tych — względem usprawiedliwienia Kondyktu mobiliow u obywatela tuteyszego Kozłowskiego znayduiących ſię, a Antoniego Minden własnych — żałobę na niego podał, i o pomoc sądu, ile sprawiedliwość wymaga, prosił.

Gdy zaś sądy te, nie maiąc wiadomości, gdzie on zoſtaie lub czy wcale w C. K. państwach dziedzicznych znayduie ſię, onemuż adwokata tuteyszego Pana Urbańskiego z iego szkodą i iego kosztem zaſtępcą poſtanowiły, z którym proces ten ſtosownie do przepisu uſtawy

sądowey na C. K. państwa dziedziczne przepisaney rozpocznie się i ukończony będzie, on przeto Edyktem ninieyszym tym końcem upomina się: ażeby w czasie przyzwoitym to iest w przeciągu 90 dni sam stanął, albo ieżeli iakie ma prawa swego dowody, te zastępcy wyznaczonemu wcześnie przesłał, albo nakoniec innego sobie patrona obrał, tego sądom tuteyszym wymienił i podług przepisu tych środkow prawa używał, które do swey obrony za nayskutecznieysze osądzą; gdyż w przeciwnym razie wszelką niedogodność z zaniedbania wyniknąć mogącą samby sobie, podług opiewu C. K. praw przypisac był winnien.

Jozef de Nikorowicz.
Karol de Reinheim.
Jan Nep. Vlach.

Z Rady C. K. Sądów Szlacheckich Galicyi Zachodniey.
W Krakowie d. 19. Octobra 1803.
Slaupenski.

C. K. dobr kameralnych kraiow Wschodniey i Zachodniey Galicyi Administracya, puszcza dnia 7 Lutego 1804 roku dobra niżey wyrażone na trzy lata więcey ofiaruiącemu w dzierżawę. Licytacya zaś odprawiać się będzie w Kancelaryi administracyyney krakowskiey na Swiętego Jana Ulicy.

W Cyrkule Krakowskim.

	Cena Fiskalna Reń.
Doiazdow	1043
Głemboka	1000
Mistrzowie	985
W Cyrkule Końskim.	
Woytowstwo Małagoszcz	404
Dobra Rzemiądzyce	951
W Cyrkule Kieleckim.	
Woytowstwo Pencelice	——
W Cyrkule Radomskim.	
Woytowstwo Pallowawola	——
Woytowstwo Jastrząb	350
Woytowstwo Gąsawy	——
W Cyrkule Radzyńskim.	
Woytowstwo Domanice	——

Warunki które przed Licytacyą uważane bydź maią:

1) Każden procz żyda i małoletniego licytować może.

2) Licytuiący ieszcze przed licytacyą 10tą część fiskalney ceny iako wadium złożyć powinien.—Tam gdzie cena niewyrażona ma naymniey 100 ryń. za wadium bydź poczytane.

3) Zaden przeszły dzierżawca, któren od dawney dzierżawy odstąpił, i kontraktu niedotrzymał, lub skarb niezaspokoił, i dla tego też w processie zostaie, albo o uciemiężenie poddanych przekonanym został, do licytacyi przypuszczonym nie będzie.

4) Licytuiący dla siebie licytować ma, dla tego imieniem innego licytuiący, plenipotencyą sobie specyalną daną Kommissyi złożyć obowiązanym iest.

Z Urzędu Ces. Krol. Dobr Kameralnych Administracyi.
W Krakowie dnia 4 Listopada 1803.
Franciszek Nemeth, administracyi przełożony.

C. K. Sądy Szlacheckie Krakowskie wiadomo czynią wszystkim i każdemu z osobna: że naywyższym dekretem nadwornym dnia 7 Października r. b. zapadłym tutay oznaymiono; iż Krolewska Kancellarya nadworna węgierska za rzecz potrzebną znalazła, Hrabiego Antoniego Szyrmay dla zbytecznych iego długow, a ztąd wiszących przeciw niemu licznych processow, na żądanie Oyca iego, za marnotrawcę ogłosić.

W Krakowie d. 5 Listopada 1803.

Jozef de Nikorowicz
Karol de Reinheim.
Jan Nep. Vlach.

Z Rady C. K. sądow szlacheckich Krak. Galicyi Zachodniey.
Sterneck.